

CZU: 347.13

DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.5113556>**DELIMITAREA CONVERSIUNII ACTULUI JURIDIC CIVIL DE INSTITUȚII CONEXE****Mariana ȘARGAROVSKI***Universitatea de Stat din Moldova*

Conversiunea ca și modalitate de îndreptare a cauzelor de nulitate a actului juridic civil constituie o dimensiune juridică relativ nouă, abordată fragmentar și ocazional de către doctrină, regăsindu-se și mai rar în actele normative. Din aceste considerente, dar și din lipsa fundamentării unei naturi juridice general acceptate, conversiunea ușor poate fi confundată cu instituții de drept conexe. Se va atrage atenția că este diferită conversiunea de confirmare, refacere, nulitate parțială, calificare, novație, simulație și ineficiență.

Cuvinte-cheie: *conversiune, nulitate, act juridic, confirmare, refacere, nulitate parțială, calificare, novație, simulație, ineficiență.*

DISTINCTION OF CONVERSION OF THE CIVIL LEGAL ACT FROM RELATED INSTITUTIONS

Conversion, as a way of correcting the causes of nullity of the civil legal act, is a relatively new legal dimension, approached fragmentarily and occasionally by the doctrine, being found even less often in normative acts. For these reasons, but also due to the lack of substantiation of its generally accepted legal nature, the conversion can easily be confused with related legal institutions. Attention will be paid to the fact that the conversion is different from confirmation, restoration, partial nullity, qualification, novation, simulation and inefficiency.

Keywords: *conversion, nullity, legal act, confirmation, restoration, partial nullity, qualification, novation, simulation, inefficiency.*

Introducere

Conversiunea, în calitatea ei de operațiune prin care se acordă eficiență din punctul de vedere al producerii de efecte juridice unei manifestări de voință inserate într-un act juridic, dispune de un șir de puncte de tangență cu alte instituții juridice, motiv pentru care se impune efectuarea delimitării dintre acestea. Având în vedere calitatea conversiunii de modalitate de îndreptare a cauzelor de nulitate a actului juridic civil, vom începe cu delimitarea conversiunii de alte modalități de îndreptare a cauzelor de nulitate (confirmarea și refacerea), urmată de diferențierea de alte instituții juridice (nulitatea parțială, calificarea, novația, simulația, ineficiența).

Rezultatele și discuții**1. Conversiunea și confirmarea**

Este de menționat că în cazul confirmării, în principiu, sancțiunea nulității va putea fi integral anulată, actul juridic nul sau anulabil putând să-și producă efectele exact așa cum și-a dorit partea ori și-au dorit părțile, fără a fi în prezența a două acte juridice. În timp ce în situația conversiunii atestăm incidența a două acte juridice civile distincte: actul subsecvent fiind valabil, iar actul inițial – lovit de nulitate.

Tot în acest context se merită a fi specificat faptul că, de obicei, confirmarea se aplică în cazul nulității relative și doar excepțional în cazul nulității absolute, pe când conversiunea se aplică indiferent, fie în caz de nulitate relativă, fie în caz de nulitate absolută, și doar excepțional nu se va aplica în unele dintre cazurile acestor tipuri de nulități. Ca argument la cele invocate, cităm prevederile de la art.328 alin.(2) Cod civil [1], potrivit cărora „*Nulitatea absolută nu poate fi înlăturată prin confirmarea de către părțile actului lovit de nulitate sau succesorii acestora*”.

Astfel, și mai lesne decât în cazul nulității parțiale, așa cum vom arăta mai jos, este clar că aplicabilitatea confirmării și a conversiunii este una alternativă. Cu alte cuvinte, dacă s-a recurs la confirmare, nu mai este loc pentru conversiune, și invers.

2. Conversiunea și refacerea

Refacerea, exact ca și cealaltă modalitate de îndreptare a cauzelor de nulitate a actului juridic civil – confirmarea, are o aplicabilitate alternativă față de conversiune. Or, refacerea va exclude operarea conversiunii în cazul în care este aplicată cu prioritate. Cu alte cuvinte, odată cu refacerea actului inițial lovit de nulitate prin luarea în considerare și respectarea tuturor imperativelor legale referitoare la condițiile de valabilitate a actului

juridic, noul act – actul subsecvent – își va produce nestingherit efectele, decăzând necesitatea, dar și posibilitatea de intervenție a conversiunii pentru acest caz. Și invers, dacă se va aplica cu prioritate conversiunea, atunci pentru refacere nu mai există loc.

În același timp, respectiv, până la aplicarea procedurii juridice al refacerii, un act juridic declarat nul printr-o hotărâre judecătorească rămasă definitivă va putea fi convertit la cererea părții sau a părților. Totuși, urmează a fi reținut că în cazul conversiunii își va produce efectele un act juridic diferit față de cel inițial, în primul rând din punctul de vedere al efectelor pe care le produce, pe când în cazul refacerii își va produce efectele un act juridic, global privind, identic cu cel a cărui nulitate a fost declarată de către instanța de judecată. La fel, este de neomis că conversiunea va opera cu efect retroactiv din momentul emiterii manifestării de voință în legătură cu încheierea actului inițial, în pofida caracterului judiciar al conversiunii și necesității constatării ei ulterioare momentului manifestării de voință din actul convertibil. În schimb, refacerea va produce efecte doar pentru viitor, din clipa refacerii și conformării actului juridic nou tuturor condițiilor de valabilitate invocate de lege.

3. Conversiunea și nulitatea parțială

Nulitatea actului juridic este parțială atunci când efectele acesteia se limitează la o parte sau la anumite clauze ale actului juridic, pe când nulitatea totală lovește actul juridic în întregul său [2, p.320]. Din acest considerent, nulitatea parțială se aseamănă cu conversiunea. Or, nulitatea parțială face să se mențină în parte efectele actului juridic lovit de nulitate; altfel spus, o parte din efectele unui act juridic sunt menținute de lege, iar aici se au în vedere fragmentele de efecte ce nu contravin legii. Concluzia reiese expres din normele civile, așa cum este reglementat expres la art.332 alin.(2) Cod civil: „Clauzele lovite de nulitate atrag nulitatea actului juridic în întregul său numai dacă, din cauza lipsei acestora și în pofida întregirii efectelor sale conform art.1082, nu poate fi atins scopul pentru care s-a încheiat actul juridic”. Conversiunea poate fi deosebită cu ușurință de nulitatea parțială prin aceea că în urma conversiunii nu se menține, cel puțin în parte, actul juridic inițial avut în vedere de părți, ci ia naștere un alt act juridic care produce efecte juridice distincte, dar care rezultă din manifestarea de voință inițială a părții sau a părților.

În aceste condiții, conversiunea nu va putea exista vreodată când un act juridic este invalidat doar parțial, și nu în totalitate. În urma unei scurte analize se poate deduce că dacă este posibilă existența circumstanței unei nulități parțiale, atunci efectele actului juridic civil care astfel au supraviețuit sunt potente să satisfacă, într-un mod acceptabil, interesul urmărit de către parte sau părți odată cu încheierea respectivului act juridic. Cu alte cuvinte, nu se impune necesitatea salvării manifestării de voință care și așa va putea produce efectele de bază avute în vedere de parte sau de părți. Astfel, în accepțiunea nulității parțiale, conversiunea nu își găsește rațiuni de operare.

4. Conversiunea și calificarea

Nu vom fi în ipoteza de aplicare a conversiunii atunci când doar în aparență actul juridic denotă o nevalabilitate, din considerentul că ar fi fost incorect calificat de către părți, încorporându-l într-o natură juridică în virtutea căreia condițiile de valabilitate nu erau întrunite. În această situație este de la sine înțeles că nu se va recurge la conversiunea actului juridic, ci la calificarea corectă a acestuia prin utilizarea normelor de interpretare de rigoare. De exemplu, părțile încheie un contract pe care îl denumesc „vânzare-cumpărare”, dar omit să indice prețul bunului înstrăinat, având intenția reală de a efectua transferul dreptului de proprietate cu titlu gratuit. În acest caz nu se va recurge la constatarea nulității contractului de vânzare-cumpărare cu eventuala posibilitate de conversiune a acestuia într-un antecontract de vânzare-cumpărare, ci la calificarea contractului conform voinței reale a părților într-un contract de donație.

5. Conversiunea și novația

Novația presupune transformarea unui raport juridic obligațional într-un altul, iar conversiunea presupune înlocuirea unui act juridic civil inițial cu un altul, din considerentul că primul ar fi fost infestat de o cauză de nulitate. În acest context, potrivit art.991 alin.(1) Cod civil, „Obligația se stinge în baza înțelegerii dintre părți de a o înlocui cu o altă obligație (novație), cu excepția valorilor mobiliare, dacă art.8 din Legea nr.184 din 22 iulie 2016 cu privire la contractele de garanție financiară nu prevede altfel”.

În cazul conversiunii este impropriu de a afirmă că aceasta derivă din transformarea propriu-zisă a unui act juridic (inițial) în alt act juridic (subsecvent) atât timp cât actul inițial, fiind lovit de nulitate, așa și rămâne nevalabil și inapt de a produce, în general, careva efecte juridice. Cu alte cuvinte, actul inițial nu a putut să genereze nașterea unui raport juridic. Or, transformarea, prin însăși dimensiunea sa semantică, presupune

existența în prealabil a unui raport juridic care a luat naștere în mod valabil. Din aceste considerente, conversiunea marchează transformarea manifestării de voință inițiale (neînvestită de cauza de nulitate, la o abordare în particular) și înlocuirea actului juridic inițial (învestit de o cauză de nulitate, la o abordare globală). De aici și derivă diferența crucială dintre novație și conversiune, și anume: novația se referă la existența în prealabil a unui raport juridic valabil, născut în baza unui act juridic valabil, pe când în cazul conversiunii se atestă în prealabil existența unui raport juridic civil nevalabil, născut dintr-un act juridic lovit de nulitate.

Nu se va omite faptul că novația va fi aplicabilă și operantă în baza acordului părților, iar conversiunea nu își va produce efectele decât în baza unei hotărâri judecătorești. În același timp, este de menționat că novația va produce efecte doar pentru viitor, din momentul transformării raportului juridic obligațional, pe când conversiunea se știe că are efect retroactiv și va deveni operantă nu doar pentru viitor, dar și pentru trecut inclusiv, chiar din momentul manifestării acordului de voință cu privire la încheierea actului inițial.

6. Conversiunea și simulația

La o privire atentă putem observa similitudinea de bază care apropie cele două instituții juridice: conversiunea și simulația, iar aici ne referim la structura acestora, care cuprinde câte două acte juridice. Diferența este că în cazul simulației avem un act secret și altul public (aparent), iar în cazul conversiunii ambele acte sunt publice. În acest context, este de menționat că optăm pentru structura dihotomică a simulației, în pofida unor viziuni doctrinare cu privire la structurarea simulației în trei acte juridice: actul public, actul secret și acordul simulatoriu [3, p.156], în virtutea faptului că acordul simulatoriu rezultă implicit din coexistența între părți a actului public și a celui secret, și că nu urmează a se recunoaște calitatea de act juridic distinct. Revenind la departajarea conversiunii de simulație, vom reține că în situația simulației ambele acte sunt orientate spre a-și produce efectele în același timp: actul secret – între părți și actul public – între părți și terți, pe când în circumstanța conversiunii efectele va produce mereu doar actul subsecvent.

Este de observat că în cazul simulației terții de bună-credință vor putea să se abstractizeze fie de actul public, fie de cel privat, în timp ce în cazul conversiunii efectele juridice în vederea valorificării într-o manieră transformată a manifestării de voință exprimată în actul inițial se vor realiza prin prisma actului subsecvent.

Până la modificările operate în Codul civil la 1 martie 2019, actele juridice fictive și simulate, așa cum prevedea art.221, erau lovite de nulitate absolută. Astfel, în această situație am fi fost în prezența unei similitudini relative dintre simulație și conversiune, odată ce ambele ar fi fost conexe cu instituția juridică a nulității actului juridic civil: actul juridic simulat ar fi fost lovit de nulitate absolută, iar conversiunea ar fi fost capabilă să îndrepte cauza de nulitate, de exemplu.

La etapa actuală, din prevederile art.1089-1095 Cod civil nu rezultă însă exact și precis sancțiunea juridică incidentă simulației. Cu toate acestea, în Nota informativă a Legii privind modernizarea Codului civil și modificarea și completarea unor acte legislative [4] se reține: „*Art.221 în redacția actuală, care reglementează actele juridice simulate și fictive, se exclude prin Proiect, și reglementarea acestor categorii de contracte se va include în noul Capitol Efectele Contractelor din Cartea 3, cu un nou regim juridic după modelul Codului civil italian, românesc și DCFR, care prevăd inopozabilitatea acestor categorii de contracte și nu nulitatea lor*”, ceea ce oferă răspuns la întrebarea privind sancțiunea aplicabilă în caz de simulație. Mai mult, în același document se prevede motivul pentru care s-a recurs la o asemenea modificare: „*Noua reglementare a simulației înlocuiește art.221, care are o abordare simplistă și categorică de anulare a actului juridic fictiv sau simulat. Concepția nouă este mai flexibilă, scopul fiind de a permite terților și în special creditorilor să aleagă de care contract să se prevaleze – cel public sau cel secret. Această concepție este recomandată de art.II. – 9:201 DCFR și existentă în state cum sunt Franța, Belgia, Olanda, Spania, Italia, România*”.

Astfel, având în vedere cele expuse mai sus, distingem o altă deosebire dintre simulație și conversiune și anume: faptul că simulației i se raportează inopozabilitatea actului juridic civil, iar conversiunii – nulitatea actului juridic civil, ca instituții tangente, conexe și coexistente.

7. Conversiunea și eficiența (eficacitatea)

Eficiența actului juridic civil dintotdeauna a fost abordată prin prisma ineficienței actului juridic civil, făcându-se deducția general acceptată conform căreia actul juridic civil este eficient, dacă nu este ineficient. Cât privește ineficiența actului juridic civil, aceasta pentru prima dată a obținut o consacrare legislativă cu ocazia modernizării Codului civil prin Legea nr.133/2018, motiv pentru care, în cele ce urmează, în contextul delimitării dintre conversiune și eficiența actului juridic, ne vom opri mai detaliat asupra eficienței și ineficienței

actelor juridice, pornind de la premisa că studiul ineficienței actului juridic civil se impune ca un imperativ în vederea analizei instituției juridice a eficienței.

Adevărul postulat mai sus derivă din concepția potrivit căreia rolul actelor juridice civile este unul de a valorifica și satisface interesele participanților la raporturile juridice în circuitul civil. Așadar, intenția reală a părților va putea fi realizată doar în cazul în care subiecții de drept vor fi antrenați în raporturi juridice producătoare de efecte juridice, eficace sau eficiente. În cele mai dese cazuri acest lucru se întâmplă, însă există situații în care actele juridice nu își produc efectele, prin infestarea acestora cu cauze ce declanșează neproducerea de efecte.

În așa condiții, în doctrină s-au dezvoltat veritabile teorii, aplicabile astăzi, ale inopozabilității și ale nulității, revocării, rezilierii, rezoluțiunii, caducității ori reducățiunii, cele din urmă fiind identificate drept situații de ineficacitate a actului juridic civil. În acest context, înțelegem în sens larg, ineficacitatea subsumează toate cazurile în care, din diferite cauze, un act juridic nu-și produce efectele, total sau parțial, definitiv ori vremelnic [5, p.29]. Ținând cont de cele expuse, ineficacitatea va putea fi rezultatul voinței părților sau al unui fapt independent de această voință, așa cum poate opera de drept sau numai dacă este pronunțată de justiție.

Sfera noțiunii de ineficacitate, astfel cum am circumscris-o mai sus, este foarte largă, ea cuprinzând toate cazurile în care producerea efectelor normale ale actelor juridice este împiedicată, temporar sau definitiv, limitată ori tulburată în orice mod [6, p.105]. În acest sens larg, cum deja am specificat, sunt ineficace actele nule sau anulate, actele lipsite de efecte prin revocare valabilă de către părți sau ca urmare a intentării unei acțiuni în rezoluțiune ori reziliere, actele afectate de un termen suspensiv sau de o condiție suspensivă, ori desființate în urma împlinirii unei condiții rezolutorii etc.

Privită *stricto sensu*, ineficacitatea se datorează unor cauze autonome care operează prin ele însele în sensul că actele, deși valide și inatacabile pentru alte motive (de pildă, pentru neexecutarea obligațiilor), nu produc totuși efecte. Așa, spre exemplu, legatul este ineficace până la decesul testatorului, deși testamentul este, prin ipoteză, perfect valabil.

În această situație cauza de ineficacitate acționează prin ea însăși, independent de existența unui viciu mai grav, care să paralizeze pe cale de consecință și producerea efectelor actelor juridice. Alteori, ineficacitatea, privită *lato sensu*, este doar urmarea necesară a unui viciu mai grav care afectează actul. În așa fel, nulitatea unui act pentru nesocotirea condițiilor de validitate și rezoluțiunea unui contract sinalagmatic pentru neexecutarea culpabilă a obligațiilor de către debitor [7, p.519] implică în mod necesar și ineficacitatea actului, fără de care sancțiunile respective ar fi lipsite de orice eficiență.

Din cele relatate mai sus deducem că termenul „ineficacitate” are două accepțiuni: una largă și alta restrânsă.

În așa fel, ineficacitatea în sens larg, așa cum am arătat, subsumează toate cauzele care împiedică, restrâng ori tulbură producerea normală a efectelor actelor juridice, fără deosebire între ineficacitatea determinată de unele cauze autonome și ineficacitatea derivată din vicii mai grave ale actului. În același timp, ineficacitatea în sens restrâns privește numai acele situații în care actele, deși valide și inatacabile, nu produc efecte deloc sau nu le produc în mod normal din cauze autonome [5, p.30].

Conceptul de act juridic ineficient sau ineficace este folosit, în accepțiunea sa *stricto sensu*, în mai multe sisteme de drept dezvoltate pentru a indica situația juridică a unui act care, deși nu este nul (nu este ilegal în vreo privință), este lipsit de un element constitutiv (de regulă, de consimțământul unei persoane anume) pentru a produce efecte juridice. În Germania conceptul este cunoscut ca *schwabende Unwirksamkeit*, în Italia *inefficacita*, DCFR folosește *ineffectiveness*, iar doctrina rusească vorbește despre *делка чьи правовые последствия находятся в состоянии подвешенности*.

Actele ineficace în sens restrâns sunt cele care nu produc, în totul sau în parte, efecte, deși sunt valide și inatacabile. Intră în această categorie, în primul rând, actele afectate de termen suspensiv și de condiție suspensivă.

Tot din categoria actelor ineficace, în sens restrâns, fac parte acele acte a căror eficacitate deplină depinde de îndeplinirea anumitor condiții legale, fără ca lipsa acestora să facă acele acte nule, anulabile sau atacabile. Astfel, în cazul vânzării unor bunuri de gen, transferul dreptului de proprietate nu operează înainte de individualizarea bunurilor respective; actul translativ de proprietate este temporar ineficace, sub acest aspect, fără a fi nul, anulabil ori atacabil.

Ineficacitatea *stricto sensu* implică o stare de așteptare, care se consumă sub semnul certitudinii sau al incertitudinii momentului când va înceta. Actul afectat de un termen suspensiv nu-și produce efectele principale îndată după încheierea sa, dar există certitudine asupra momentului în care ineficacitatea va înceta. Când

actul este sub condiție suspensivă, momentul încetării ineficacității este nesigur, întrucât producerea efectelor depinde de un eveniment viitor și incert.

În așa fel, Codul civil al Republicii Moldova, în redacția sa din 1 martie 2019, în art. 357-361 vizează actul juridic ineficient prin prisma sensului restrâns al ineficacității actului juridic civil, iar această instituție juridică reprezintă un adevărat *know-how* pentru sistemul nostru de drept, neexistând o reglementare similară anterioară în această privință. Deși formula agreată în lege este cea de act juridic ineficient, și nu de act juridic ineficace, considerăm că teoria actului juridic ineficient este incidentă celei a ineficacității, în lipsa unor instituții juridice care să indice asupra unei abordări specifice.

În contrast, Codul civil al României, cu o tradiție de cel puțin un deceniu în materia ineficacității/ineficienței actului juridic civil, consacră ineficacitatea în dimensiunea sa *lato sensu*. Chiar dacă acest lucru nu este prevăzut în mod expres, așa cum nici definiția ineficacității nu este conturată în Codul civil român, prin interpretarea mai multor norme în sistem din acest act normativ, cum ar fi art.6, art.902, art.948, art.1068, art.1072, art.1097, art.1163, art.1604, art.2093, art.2525, art.2538 și altele, deducem accepțiunea *lato sensu* a ineficacității.

Pentru că vedem imperios și indispensabil de a înțelege eficacitatea printr-o abordare comparativă a ineficienței privită în sens larg și în sens restrâns, vom recurge la analiza succintă a legislației Republicii Moldova în paralel cu cea a României, ca fiind ambele proprii contextului normativ ce ni se referă.

În acest sens, din art.902 alin.(2) pct.19 Cod civil român, care reglementează notarea în cartea funciară, rezultă că nulitatea și rezoluțiunea sunt catalogate la categoria cauzelor de ineficacitate. Din art.1072 Cod civil român, care vizează destinația bunurilor constituind obiectul unui legat ineficace: „*Ineficacitatea legatului din cauza nulității, revocării, caducității sau desființării pentru nerealizarea condiției suspensive ori pentru neîndeplinirea condiției rezolutorii profită moștenitorilor ale căror drepturi succesoriale ar fi fost micșorate, sau, după caz, înlăturate prin existența legatului sau care aveau obligația să execute legatul*”, rezultă clar că și caducitatea este catalogată la categoria cauzelor de ineficacitate. Potrivit art.1097 alin.(1) Cod civil român, „*Reducțiunea are ca efect ineficacitatea legatelor sau, după caz, desființarea donațiilor în măsura necesară întregirii rezervei succesoriale*”.

Revenind la prevederile legale în materie din Republica Moldova, Secțiunea a 2-a a Capitolului IV din Codul civil modernizat reglementează actul juridic ineficient. Conceptul de act juridic ineficient este folosit în mai multe sisteme de drept dezvoltate pentru a indica situația juridică a unui act care, deși nu este nul (nu este ilegal în vreo privință), este lipsit de un element constitutiv (de regulă, de consimțământul unei persoane anume) pentru a produce efecte juridice.

Ori, art.202-205 din Codul civil în redacția veche (privind acordul terțului la încheierea unui act sau încheierea actului fără acordul proprietarului) au fost transferate și dezvoltate în noul Capitol IV „Eficiența actelor juridice”.

Potrivit art.357 alin.(1) Cod civil, care oferă, în fond, o definiție a actului juridic ineficient, „*Dacă, conform legii, actul juridic, fără a fi nul sau anulabil, nu produce, total sau parțial, efectele sale juridice, el este, în această parte, ineficient*”.

În conformitate cu viziunea legiuitorului autohton, teoria actului juridic ineficient este bazată, în primul rând, pe concepția faptului că nimeni nu poate transmite sau constitui mai multe drepturi decât are el însuși, fără a da însă o listă exhaustivă și expresă a tuturor cauzelor de ineficiență a actului juridic civil, lăsând loc de interpretare pentru aplicații direcți ai legii, dar cu posibilitatea de a face deducții exacte. Cu alte cuvinte, un act juridic prin care se intenționează transmiterea ori constituirea mai multor drepturi decât cele pe care le are transmitătorul ori constituentul va fi un act ce nu va produce efecte juridice, și va fi un act juridic ineficient. Astfel, de exemplu, va fi ineficient un contract de vânzare-cumpărare a unui bun imobil încheiat între locatar și un presupus sublocatar, în partea transmiterii dreptului real respectiv, și nu va fi nul, așa cum s-ar fi întâmplat până la data de 1 martie 2019 prin aplicarea art.205 Cod civil, prin constatarea neîntreprinderii unei condiții de valabilitate a actului juridic civil. În rest, însă, contractul obligă părțile, în special transmitătorul sau constituitorul dreptului, să răspundă față de dobânditor pentru evicțiune (viciul juridic al bunului transmis). Această soluție este reținută și de §185 Cod civil german, art.II. – 7:102 și art.VIII. – 2:102 DCFR, precum și de art.17 și 1683 Cod civil român.

Tot act juridic ineficient va fi și actul de exercitare a unui drept inexistent; cu alte cuvinte, este vorba despre ineficacitatea actului juridic unilateral prin care se exercită un drept pretins, dar în realitate inexistent. Aici se include declarația neîntemeiată de rezoluțiune a unui contract; cererea de demisie neîntemeiată (cu

încălcarea condițiilor legale); notificarea de modificare unilaterală a unui contract (fără a avea în realitate acest drept); revocarea contractului de către consumator (fără a avea în realitate acest drept).

Act juridic ineficient va fi și actul juridic încheiat fără consimțământul terțului, atunci când acesta este cerut de lege (art.360 Cod civil). Consimțământul terțului pentru încheierea actului juridic reiau articolele 202 și 203 din vechile prevederi ale Codului civil, de până la data de 1 martie 2019, care contabilizau acest acord drept o condiție de valabilitate a actului juridic, iar neîntrunită fiind, atrăgea nulitatea actului juridic civil. Totuși, noile prevederi în materie suplimentar precizează că consimțământul ulterior (ratificarea, confirmarea) pentru încheierea actului juridic, în lipsa unor dispoziții legale contrare exprese, are efect retroactiv, din momentul încheierii actului juridic. Domeniul de aplicare a acestui principiu este extins în alin.(6) și (7) art.360 Cod civil, după cum urmează: „Dispozițiile prezentului articol se aplică în special consimțământului sub forma: a) încuviințării acordate de părinți, adoptatori, curator, tutore sau alt ocrotitor; b) autorizării acordate de consiliul de familie, autoritatea tutelară sau instanța de judecată; c) confirmării de către reprezentat în cazurile prevăzute la art.370; d) ratificării actului juridic de dispoziție în cazurile prevăzute la art.358. Dispozițiile prezentului articol de asemenea se aplică în mod corespunzător aprobării acordate de organul competent al persoanei juridice actelor juridice încheiate din numele acesteia”. Pe cale de consecință, în cazul încheierii de către administratorul unei societăți comerciale a unui contract fără împuternicirile cuvenite, societatea nu va invoca nulitatea contractului, ci ineficiența sa, întrucât nu s-a obținut aprobarea din partea organului competent [4].

Doar un act ineficient din cauza încheierii sale fără consimțământul terțului va putea fi revocat, în celelalte cazuri actul, pur și simplu, nu va produce efecte juridice, fiind incidente alte instituții juridice, după cum vom stabili mai jos. Revocarea, de altfel, pentru prima dată are o consacrare deplină și clară în Codul civil la art.361, cu indicii concrete de aplicare. Dreptul de revocare al celeilalte părți, constituit în baza §1830-1831 din Codul civil german, oferă o soluție celeilalte părți a actului juridic, dacă cel care a încheiat actul juridic fără consimțământul necesar al terțului a declarat cu rea-credință că acel consimțământ a fost obținut. Soluția oferită este dreptul de a revoca actul juridic până când i se comunică consimțământul necesar. Norma precizează că regula de mai sus nu se aplică actului juridic de dispoziție al celui neîndreptățit, prevăzut la art.358 Cod civil. În acest din urmă caz soluția nu este revocarea, ci rezoluțiunea pentru neexecutare. Or, transmitătorul neîndreptățit și-a manifestat consimțământul și s-a obligat față de dobânditor să transmită dreptul de proprietate, doar că a avut loc o evicțiune, un viciu juridic.

Un alt caz important de ineficiență este cazul actelor juridice încheiate sub condiție suspensivă (până la realizarea condiției) sau al actului juridic sub condiție rezolutorie (de la realizarea condiției). Însă, acestea nu sunt reflectate de către legiuitor prin prisma ineficienței actului juridic, ci prin prisma eficienței în Secțiunea I din Capitolul IV, Titlul III, Cartea I Cod civil, ceea ce din punctul de vedere al tehnicii legislative și logicii juridice este mai greu formulat și încadrat, fiind neînțeleasă departajarea făcută pe secțiuni. Or, destinatarii legii civile nu sunt doar profesioniștii în domeniu, iar o aranjare de acest fel poate ridica mai multe probleme de aplicare. În acest sens, capitolul avut în vedere este intitulat „Eficiența actelor juridice”, dar în fond vorbește despre cazurile de ineficiență a actelor juridice, la care se atribuie și condiția ca modalitate a actului juridic civil. Pe de altă parte, condiția, care este un caz important al ineficienței actului juridic, este reglementată separat de secțiunea dedicată actelor juridice ineficiente, motiv pentru care apare întrebarea cu privire la aplicabilitatea normelor despre ineficiență față de condiție.

În fond, însă, scoaterea anumitor cauze de nulitate de sub influența instituției nulității și plasarea acestora sub imperiul ineficienței actului juridic civil este o figură juridică oportună, ceea ce nu face decât să sporească eficacitatea circuitului civil și plasarea ca preocupare principală a intenției reale a părților, în vederea producerii de efecte juridice, și nu a celei de suprimare a acestora de fiecare dată, prin sancțiunea dură a nulității.

De aici și rezultă distincția cardinală dintre eficiență și conversiune. Cu alte cuvinte, conversiunea va îndrepta o cauză de nulitate a actului juridic civil, pe când eficacitatea va atribui eficiență și operanță unui act juridic care, deși valabil încheiat, nu își poate produce efectele juridice, fiind ineficient din una dintre cauzele de ineficacitate elucidate de Codul civil al Republicii Moldova, dacă e să luăm în considerare accepțiunea *stricto sensu* a ineficienței.

În cazul în care vom lua în considerare accepțiunea *lato sensu* a ineficienței, așa cum se întâmplă în cazul legislației civile din România, o distincție cardinală între eficiență și conversiune nu se identifică, putându-se considera că eficiența ar fi genul, iar conversiunea – specia. Or, conversiunea, prin valorificarea în actul juridic subsecvent într-o manieră transformată a manifestării de voință inițială, nu face decât să ofere eficiență

acesteia din urmă, ca să poată produce efecte juridice, chiar dacă altele și diferite față de cele avute în vedere de părți la momentul încheierii actului infestat de cauza de nulitate.

Concluzii

Concluzionând vom reține că conversiunea se deosebește de confirmare prin faptul că în cazul confirmării, în principiu, sancțiunea nulității va putea fi integral anulată, actul juridic nul sau anulabil putând să-și producă efectele exact așa cum și-a dorit partea ori și-au dorit părțile, fără a fi în prezența a două acte juridice. În timp ce în situația conversiunii atestăm incidența a două acte juridice civile distincte: actul subsecvent fiind valabil, iar actul inițial – lovit de nulitate.

Conversiunea nu se va confunda cu refacerea, chiar dacă ambele, ca și confirmarea, sunt modalități de îndreptare a cauzelor de nulitate a actului juridic civil. Odată cu refacerea actului inițial lovit de nulitate, prin luarea în considerare și respectarea tuturor imperativelor legale referitoare la condițiile de valabilitate a actului juridic, noul act – actul subsecvent – își va produce nestingherit efectele, decăzând necesitatea, dar și posibilitatea de intervenție a conversiunii pentru acest caz. Și invers, dacă se va aplica cu prioritate conversiunea, atunci pentru refacere nu mai există loc.

Conversiunea se deosebește cu ușurință de nulitatea parțială, când o parte din efectele unui act juridic sunt menținute de lege, iar aici se au în vedere fragmentele de efecte ce nu contravin legii.

Nu vom fi în ipoteza de aplicare a conversiunii atunci când doar în aparență actul juridic denotă o nevalabilitate, din considerentul că ar fi fost incorect calificat de către părți, încorporându-l într-o natură juridică în virtutea căreia condițiile de valabilitate nu erau întrunite.

Nu vom fi în prezența conversiunii nici în cazul incidenței instituției juridice a novației. Novația presupune transformarea unui raport juridic obligațional într-un altul, iar conversiunea presupune înlocuirea unui act juridic civil inițial cu un altul, din considerentul că primul ar fi fost infestat de o cauză de nulitate.

La fel, conversiunea urmează a fi deosebită de simulație. În situația simulației ambele acte sunt orientate spre a produce efectele în același timp: actul secret – între părți, iar actul public – între părți și terți, pe când în circumstanța conversiunii efecte va produce mereu doar actul subsecvent.

Se va ține cont că conversiunea va îndrepta o cauză de nulitate a actului juridic civil, pe când eficacitatea va atribui eficiență și operanță unui act juridic ineficient din una dintre cauzele de ineficacitate elucidate de Codul civil al Republicii Moldova, dacă e să luăm în considerare accepțiunea *stricto sensu* a ineficienței.

Referințe:

1. Codul civil al Republicii Moldova. Adoptat prin Legea nr.1107-XV din 6 iunie 2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr.82-86. În vigoare de la 12 iunie 2003.
2. COSMA, D. *Teoria generală a actului juridic civil*. București: Editura Științifică, 1969. 490 p.
3. PAZIUC, C. Probleme teoretice și practice privind conversiunea actului juridic civil. În: *Revista română de drept privat*, 2011, nr.4, p.120-167.
4. Notă informativă la proiectul de Lege privind modificarea și completarea Codului Civil al Republicii Moldova. http://particip.gov.md/public/documente/131/anexe/ro_5067_NFCivilNew.pdf, accesat la 01 aprilie 2020.
5. FLORESCU, G. *Nulitatea actului juridic civil*. București: Hamangiu, 2008. 432 p. ISBN/ISSN: 978-606-522-030-0
6. MUNTEAN, I. *Nulitatea actului juridic civil*. București: Universul Juridic, 2011. 581 p. ISBN: 978-973-127-611-3
7. REGHINI, I., DIACONESCU, Ș., VASILESCU, P. *Introducere în dreptul civil*. București: Hamangiu, 2013. 808 p. ISBN/ISSN: 978-606-678-802-1

Date despre autor:

Mariana ȘARGAROVSCI, doctorandă, Școala doctorală *Științe Juridice*, Universitatea de Stat din Moldova

E-mail: secaramariana@gmail.com

ORCID: 0000-0003-1928-4448

Prezentat la 14.05.2021